

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Кафедра паразитології та фармакології

ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПАРАЗИТІВ ТВАРИН

Методичні рекомендації для студентів факультету ветеринарної медицини

Напрямок підготовки: 1305 – ветеринарна медицина

Спеціальність: 7.130.501 – ветеринарна медицина

Освітньо-кваліфікаційний рівень: 7.130.501 – спеціаліст, 8.130.501 – магістр

Біла Церква 2007

УДК 619:616.99

Затверджено вченою радою факультету
ветеринарної медицини
(Протокол № 2 від 9 жовтня 2007 р.)

Укладачі: **С.І. Пономар**, канд. біол. наук; **А.А. Антіпов**, канд. вет. наук

Вивчення морфологічних особливостей паразитів тварин: Методичні рекомендації для студентів факультету ветеринарної медицини
/ С.І. Пономар, А.А. Антіпов.– Біла Церква, 2007.– 215 с.

В методичних рекомендаціях викладені текстуально, відображені на графічних схемах, макро- та мікрофото морфологічні особливості збудників паразитарних захворювань, які мають диференційне значення і використовуються при постановці діагнозу. Відповідно вимог „Робочого зошита“ розробки студент вивчає спеціальну діагностику паразитозів, позначає морфологічні структури їх збудників та викладає методи, за якими виділяють останніх та ідентифікують.

Рецензенти: **М.В. Рубленко**, д-р вет. наук, професор; **Л.Є. Корнієнко**, д-р вет. наук

© БДАУ, 2007

ВСТУП	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
РОБОЧИЙ ЗОШИТ	7
1 Фасціольоз	7
2 Парамфістоматидози	9
3 Еуритремоз.....	11
4 Дикроцеліоз.....	13
5 Опісторхоз.....	15
6 Простогоніmoz.....	17
7 Ехіностоматидоз.....	19
8 Цистицеркоз бовісний.....	21
9 Цистицеркоз целюлозний.....	23
10 Цистицеркоз тенуїкольний.....	25
11 Цистицеркоз пізиформний.....	27
12 Ценуроз церебральний.....	29
13 Ехінококоз.....	31
14 Тенїдози м'ясоїдних	35
15 Дипілідіоз.....	37
16 Дифілоботріоз.....	39
17 Монїєзіоз	41
18 Тизанїєзіоз.....	43
19 Авїтелїноз.....	45
20 Аноплцефалїдози коней.....	47
21 Гїменолепїдїдози.....	49
22 Райєтиноз.....	53
23 Давенеоз.....	55
24 Аскароз свиней.....	57
25 Параскароз коней	59
26 Неоаскароз телят.....	61
27 Токсокароз і токсаскароз м'ясоїдних.....	63
28 Аскаридїоз птахів.....	65
29 Оксїуроз коней	67
30 Пасалуроз кролів.....	69
31 Гетеракоз курей.....	71
32 Трихїнелїоз.....	73
33 Трихуроз.....	75
34 Диктіокаульоз	77
35 Метастронгїльоз.....	79
36 Сингамоз птахів.....	81
37 Стронгїлїдози коней: деляфондіоз, альфортїоз, стронгїльоз.....	83
38 Гемонхоз.....	85
39 Нематодїроз.....	87
40 Хабертїоз.....	89
41 Езофагостомоз.....	91
42 Буностомоз.....	93

ЗМІСТ

43 Анкілостомоз та унцинаріоз м'ясоїдних.....	95
44 Олуланоз свиней.....	97
45 Амідостомоз гусей.....	99
46 Телязіоз.....	101
47 Тетрамероз.....	103
48 Стрептокароз.....	105
49 Ехінуріоз.....	107
50 Онхоцеркоз.....	109
51 Сетарїоз.....	111
52 Парафілярїоз.....	113
53 Дирофілярїоз.....	115
54 Стронгїлоїдоз.....	117
55 Морфологїчні особливостї паразитоформних кліщів.....	119
56 Кліщі роду <i>Boophilus</i>	121
57 Кліщі роду <i>Hyalomma</i>	123
58 Кліщі роду <i>Dermacentor</i>	125
59 Кліщі роду <i>Rhipicephalus</i>	127
60 Кліщі роду <i>Ixodes</i>	129
61 Кліщі роду <i>Haemaphysalis</i>	131
62 Аргасовї кліщі.....	133
63 Гамазоїдні кліщі.....	135
64 Нашкірна короста (псороптоз, хорїоптоз, отодектоз).....	137
65 Зуднева короста (саркоптоз, нотоедроз), кнемїдокоптоз.....	139
66 Демодекоз (залозниця).....	141
67 Гїподермоз великої рогатої худоби.....	143
68 Естроз овець (несправжня вертячка).....	145
69 Ринестроз.....	147
70 Гастрофільоз коней.....	149
71 Гнус (кровосисні двокрилї комахи): гедзі, комарї, мошки, мокриці, москіти.....	151
72 Малофагози.....	155
73 Кровососки (мелофаги), воші та блохи.....	157
74 Зоофільні мухи.....	160
75 Бабезїози	163
76 Тейлерїози.....	167
77 Анаплазмоз.....	169
78 Трихомоноз.....	171
79 Еїмерїози.....	173
80 Токсоплазмоз.....	175
81 Саркоцистоз.....	177
82 Балантидїоз свиней.....	179
83 Криптоспоридїоз.....	181
ФОТО ПАРАЗИТІВ.....	183
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	214

ВСТУП

Поряд з іншими клінічними дисциплінами, вивчення ветеринарної паразитології має суттєве значення в підготовці фахівців ветеринарної медицини, оскільки в загальній сумі захворювань тварин частка паразитозів досить велика. Це потребує від фахівця ветеринарної медицини високого рівня компетентності під час діагностики гельмінтозів, арахнозів, ентомозів та протозоозів, у процесі розробки заходів боротьби з ними та впровадженні останніх, оскільки якість професійної діяльності лікаря визначається, насамперед, його здатністю використовувати отримані знання під час вирішення конкретних практичних завдань.

Лекційний курс паразитології читається паралельно з проведенням лабораторно-практичних та практичних занять. На лекціях студенти знайомляться з питаннями загальної паразитології, будовою та розвитком паразитів, особливостями їх патогенного впливу на макроорганізм та розвитку реакцій-відповідей останнього, динамікою клінічного прояву відповідного патологічного процесу. В лекційному курсі обґрунтовується необхідність комплексного підходу під час постановки діагнозу, розробки та впровадження у виробництво ефективних лікувально-профілактичних заходів.

На лабораторно-практичних заняттях закріплюються теоретичні знання та набуваються практичні навички вирішення питань боротьби з інвазійними захворюваннями тварин стосовно кожного паразитарного захворювання

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Комплексність та багатогранність підходу до вивчення дисципліни „Паразитологія та інвазійні захворювання тварин“ як до клінічної, включає засвоєння практичних аспектів постановки діагнозу, лікування та профілактики. Як і за іншої заразної патології, діагностика та диференційна діагностика паразитозів базується не тільки на використанні спеціальних діагностичних прийомів, а й на знанні морфологічних особливостей збудників на різних стадіях їх диференціювання.

На лабораторно-практичних заняттях з ветеринарної паразитології студенти вивчають анатоμο-морфологічні особливості паразитів з використанням макро- та мікропрепаратів паразитологічного музею, а також комп'ютерних програм, які дозволяють моделювати професійну діяльність лікаря ветеринарної медицини щодо вирішення питань постановки діагнозу при інвазійних захворюваннях та оцінки епізоотичної ситуації в цілому.

Ця методична розробка допоможе студентові освоїти матеріал зі спеціальної діагностики паразитозів тварин як під час лабораторно-практичних занять, так і процесі при самопідготовки. У „Робочому зошиті“ перед студентом ставиться два завдання. Виконуючи перше з них, він повинен вивчити будову збудників паразитозів відповідно до теми заняття. Для цього звертається увага на те, в яких органах чи продуктах життєдіяльності тварини (зажиттєво чи посмертно), на якій стадії розвитку паразита можна виявити за викладеними основними морфологічними ознаками (цьому допоможуть також представлені гарафічні моделі біології розвитку збудників). На графічному зображенні збудників студент повинен позначити їх морфологічні структури. Маючи чітку топографічно-структурову уяву про будову гельмінта, членис-

тоногого чи протозоя, студент у подальшому вивчає їх морфологічні особливості за мікро- та макропрепаратами паразитологічного музею, спеціальними комп'ютерними програмами, а також за фотографіями розділу „Фото паразитів“. Деякі заняття передбачають проведення паразитологічних розтинів та вивчення диференційних ознак проміжних живителів.

Відповідно до вимог другого завдання студент повинен викласти методи спеціальних досліджень, за якими виділяють паразитів та проводять їх ідентифікацію. Реалізація цього завдання не тільки сприяє кращому вивченню відповідних діагностичних прийомів, а головне – пов'язує їх використання з діагностикою паразитозів, які вивчались на лабораторно-практичному занятті за темою останнього.

Тип: Plathelminthes

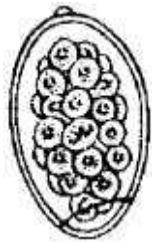
Клас: Trematoda

Підряд: Fasciolata

Родина: Fasciolidae

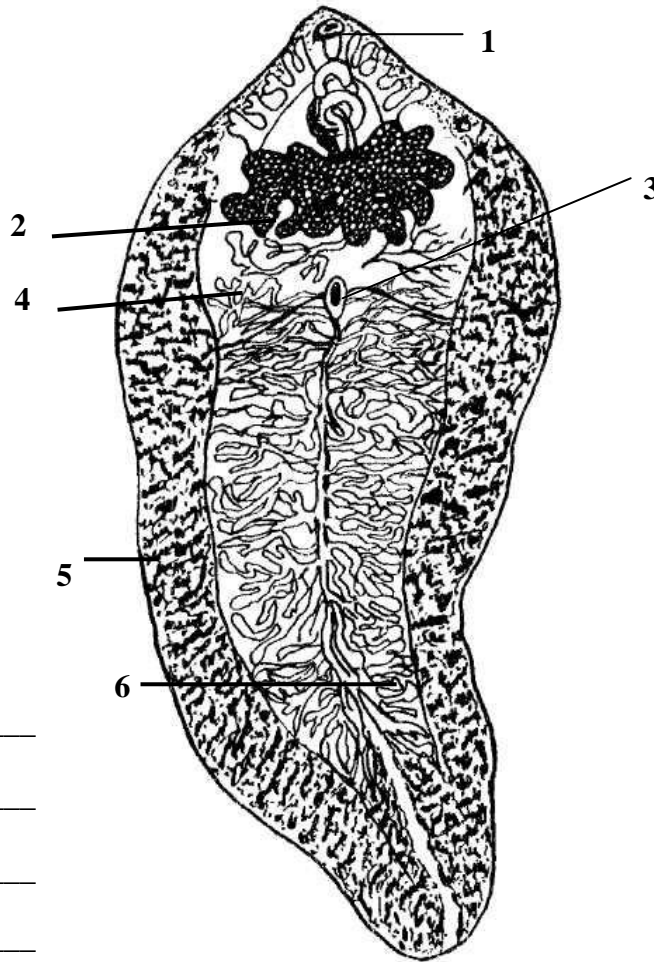
Рід: Fasciola

Види: 1. *Fasciola hepatica*,
2. *Fasciola gigantica*

Яйце

- 1 – _____
- 2 – _____
- 3 – _____
- 4 – _____
- 5 – _____
- 6 – _____

Імаго фасціоли

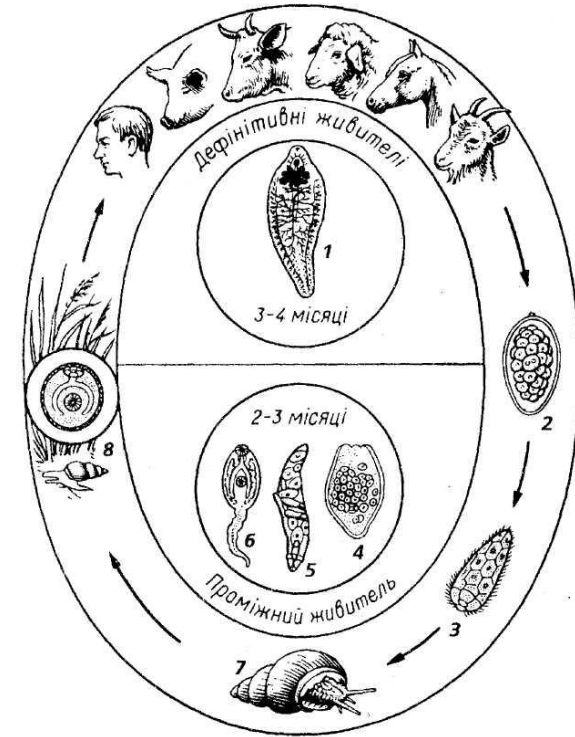

Схема розвитку *Fasciola hepatica*:

1 – статевозріла трематода; 2 – яйце; 3 – мірацидій;
4 – спороциста; 5 – редія; 6 – церкарій; 7 – моллюск
(малий ставковик); 8 – адолескарій на траві.

Малий ставковик
(*Limnea truncatula*)

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Атлас гельмінтів тварин / І.С. Дахно, А.В. Березовський, В.Ф. Галат та ін. – К.: Ветінформ, 2001. – 118 с.
2. Ветеринарна паразитологія / О.О. Шевцов, Ю.Г. Артеменко, В.Ф. Галат та ін.; За ред. Ю.Г. Артеменка. – К.: Учбово-методичний центр Мінагропрому України, 1997. – 287 с.
3. Паразитология и инвазионные болезни животных / М.Ш. Акбаев, А.А. Водянов, Н.Е. Косминков и др.; Под ред. М.Ш. Акбаева. – М.: Колос, 2000. – 743 с.
4. Паразитология и инвазионные болезни сельскохозяйственных животных / К.И. Абуладзе, Н.В. Демидов, А.А. Непоклонов и др.; Под ред. К.И. Абуладзе.– 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1990. – 464 с.
5. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин / В.К. Чернуха, Ю.Г. Артеменко, В.Ф. Галат та ін.; За ред. В.К. Чернухи. – К.: Урожай, 1996. – 448 с.
6. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: Підручник / В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока; За ред. В.Ф. Галата. – К.: Вища освіта, 2003. – 464 с.
7. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. Практикум: Навч. посібник / В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока. – К.: Вища освіта, 2004. – 238 с.
8. Юськів Г.Д. Акарологічні дослідження тварин та акарициди: Навч.-практ. посібник. – Львів: Каменяр, 1998. – 95 с.
9. Юськів Г.Д. Ветеринарна протозоологія: Навч. посібник / За ред. К.В. Секретарюка. – Львів: Каменяр, 1997. – 142 с.
10. Якубовский М.В., Карасев Н.Ф. Диагностика, терапия и профилактика паразитарных болезней животных. – Мн.: Хата, 2001. – 373 с.

Навчальне видання

Вивчення морфологічних особливостей паразитів тварин
(методичні рекомендації)

Пономар Сергій Іванович
Антіпов Анатолій Анатолійович

Редактор О.М. Т р е г у б о в а
Комп'ютерна верстка

Здано до складання 1.11.2007. Підписано до друку
Формат 60x84¹/₈. Ум. друк. арк. Тираж 250. Зам. Ціна
Сектор оперативної поліграфії РВІКВ БДАУ
09117 м. Біла Церква, Соборна пл., 8; тел. 3–11–01